

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту

БОГУЛА Сергій Петрович

УДК 351.71

**Реферат
кваліфікаційної (магістерської) роботи**

**ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМКИ
ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
РЕГІОНУ**

спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

(освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»)

Харків – 2019

Кваліфікаційна (магістерська) робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук,
доцент,

**Подольська Ольга
Василівна,**

Харківський національний
технічний університет
сільського господарства імені
Петра Василенка,
доцент кафедри організації
виробництва, бізнесу та
менеджменту.

Захист відбудеться на засіданні екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою: 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, ауд. 105

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Актуальність теми. В процесі становлення України як демократичної держави з розвиненим сектором економіки виникає необхідність подальшого вдосконалення механізму фінансово-правового регулювання. Економічні процеси, які сьогодні відбуваються в Україні, вимагають нових підходів щодо формування ефективної фінансової системи. Основою цього процесу є реформування бюджетної системи країни шляхом раціонального та збалансованого розвитку всіх її ланок, зокрема такої вагової її складової як фінансові ресурси регіону.

Актуальність теми зумовлена тим, що фінансові ресурси регіону є фундаментом бюджетної системи країни в якому зосереджується значна частина державних фінансових ресурсів, але централізація державної влади привела до послаблення функцій місцевих органів влади щодо формування і виконання фінансових ресурсів регіону. Діюча система формування фінансових ресурсів регіону характеризується низьким рівнем самостійності, зменшенням частки власних доходів та збільшенням трансфертних платежів, а також відсутністю ефективних стимулів соціально-економічного розвитку, не сприяє впровадженню дієвої регіональної політики, як одного з головних чинників забезпечення розвитку економіки України.

Дослідження функціонування фінансових ресурсів регіону знайшли відображення в працях багатьох вітчизняних та закордонних вчених, зокрема О. Д. Василика, М. В. Васильєвої, І. І. Єфремової, В. І. Кравченка, І. О. Луніни, Н. А. Ширкевича, С. І. Юрія та ін. Безперечно, враховуючи їх наукові надбання, слід

зазначити, що дослідження за цією тематикою продовжують залишатися актуальними.

Метою досліджень дипломної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності процесу формування фінансових ресурсів регіону.

Завдання, які необхідно вирішити, на основі поставленої мети:

- дослідити економічну сутність та склад фінансових ресурсів регіону, їх роль та значення у соціально-економічному розвитку територій;

- проаналізувати нормативно-правове забезпечення формування фінансових ресурсів регіону;

- розглянути зарубіжний досвід формування та використання фінансових ресурсів регіону;

- проаналізувати формування та використання фінансових ресурсів регіону;

- проаналізувати фінансову стійкість ресурсів регіону;

- розробити модель процесу формування фінансових ресурсів регіону;

- здійснити прогнозування дохідної частини фінансових ресурсів регіону;

- обґрунтувати шляхи подолання проблем при формуванні фінансових ресурсів регіону.

Об'єктом дослідження є процес формування фінансових ресурсів регіону.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та науково-практичних аспектів формування та використання фінансових ресурсів регіону.

Методика дослідження В дипломній роботі були використані методи аналізу і синтезу (при вивчені досліджуваних економічних явищ і процесів), теоретичного узагальнення та порівняння (для розкриття змісту

взаємовідносин між бюджетами різних рівнів, з'ясування сутності власних і закріплених доходів фінансових ресурсів регіону), наукової абстракції (для виявлення сутності категорії і поняття «фінансові ресурси регіону»), статистичного та структурного аналізу (для з'ясування основних елементів доходів фінансових ресурсів регіону та змін у їх співвідношенні).

Інформаційною базою досліджень є законодавчо-нормативне забезпечення України, статистичні дані Департаменту фінансів Харківської обласної державної адміністрації, наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів..

Наукова новизна одержаних результатів дістали подальшого розвитку:

модель удосконалення процесу формування фінансових ресурсів регіону з метою підвищення ефективності їх діяльності;

пропозиції щодо вдосконалення формування фінансових ресурсів регіону на основі узагальнення зарубіжного й вітчизняного досвіду.

удосконалено:

формування фінансових ресурсів регіону шляхом використання кореляційно-регресійний аналіз для прогнозування власних доходів фінансових ресурсів регіону та встановлено взаємозв'язки з факторами, що на них впливають.

Практичне значення одержаних результатів полягає в здобуто концептуальні та методологічні знання що дозволяють здійснювати науково-дослідницьку роботу, отримано навички та знання у таких галузях як бюджетний менеджмент, місцеві фінанси та бюджетна система України

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень опубліковані у Віснику студентського

наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту ХНТУСГ в 2019 році, та в матеріалах II Всеукраїнської конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки» м. Полтава, 2019р.

Структура та обсяг роботи. Дипломна магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій. Дипломна робота містить 111 сторінок, вона містить 13 таблиць, 19 рисунків, список використаних джерел з 58 найменування, 1 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи формування фінансових ресурсів регіону» розглянуто: економічна сутність та роль фінансових ресурсів регіону, нормативно-правове забезпечення формування фінансових ресурсів регіону в Україні; зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів регіону.

У другому розділі «Аналіз формування фінансових ресурсів регіону харківської області» розглянуто: загальна характеристика Департаменту фінансів Харківської обласної державної адміністрації; аналіз формування дохідної частини бюджету Харківської області; аналіз формування видаткової частини бюджету Харківської області

У третьому розділі «Напрями удосконалення формування фінансових ресурсів регіону в Україні» розглянуто: моделювання процесу формування фінансових ресурсів регіону; прогнозування дохідної частини фінансових ресурсів регіону; проблеми формування фінансових ресурсів регіону та шляхи їх подолання.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження формування фінансових ресурсів регіону узагальнено теоретичні особливості їх формування та розроблено рекомендації щодо ефективного формування і розподілу коштів фінансових ресурсів регіону в контексті забезпечення їх ефективного та збалансованого функціонування. Результати проведеного дослідження свідчать про досягнення мети і виконання поставлених завдань та дають підстави сформулювати наступні висновки.

1. Фінансові ресурси регіону займають центральне місце в бюджетній системі держави. До трактування поняття «фінансові ресурси регіону » існують різні підходи, що зумовлено багатогранністю фінансових ресурсів регіону як соціально-економічного явища.

Фінансові ресурси регіону відіграє визначальну роль, впливаючи на соціально-економічний розвиток території. Він є інструментом реалізації загальнодержавних програм і джерелом утримання і розвитку місцевого господарства.

2. Нормативно-правове забезпечення формування фінансових ресурсів регіону в Україні включає в себе перелік нормативно-правових актів, що забезпечують регулювання процесу формування фінансових ресурсів регіону, які взагалі формують належну законодавчу базу, проте така кількість законодавчих актів характеризується суперечливістю, дискусійністю та невідповідністю, що в свою чергу призводить до необхідності реформування бюджетного законодавства, що дозволило б локалізувати проблеми та «вузькі місця», а також усунути присутні недоліки.

3. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів регіону дає змогу сформулювати наступні висновки:

одним з основних джерел формування дохідної частини фінансових ресурсів регіону зарубіжних країн є місцеві податки та збори, частка яких в Україні є низькою і не відіграє значної ролі у структурі надходжень фінансових ресурсів регіону. Також важливим значенням ефективності функціонування фінансових ресурсів регіону зарубіжних країн є показник децентралізації, що показує необхідність розширення власних доходів фінансових ресурсів регіону, як таких, що не входять до складу бюджетів вищого рівня. Необхідним є впровадження довгострокового бюджетного планування як законодавчо встановленої вимоги, щоб дало змогу підвищити ефективність формування програм та цілей на місцевому рівні, знизити ризик виникнення дефіциту фінансових ресурсів регіону та призвело до спрощення процедури обслуговування місцевого боргу.

4. Аналіз формування дохідної частини бюджету Харківської області показав, що у структурі доходів бюджету області без урахування трансфертів найбільшу питому вагу займають податкові надходження, проте і їх частка поступово зменшується – з 23,5 % у 2016 році до 21,7 у 2018. Податкові доходи в основному формуються за рахунок податку на доходи фізичних осіб та збору за спеціальне використання природних ресурсів. Місцеві податки, за рахунок яких взагалі мають формуватися надходження бюджету, займають мізерну долю в структурі доходів бюджету області – менше 1 %. Крім цього, аналіз дохідної частини бюджету Харківської області показав, що основним джерелом надходжень бюджету є офіційні трансферти, що свідчить про дотаційність бюджету. Тобто залишається актуальним питання щодо розширення власної дохідної бази фінансових ресурсів регіону та пошуку шляхів збільшення фінансового потенціалу регіонів.

5. Аналіз формування видаткової частини бюджету Харківської області показав, що протягом досліджуваного періоду основними статтями видатків є видатки на охорону здоров'я (у 2016 році – 18,68 %, у 2018 – 15,73 %) та видатки на освіту (у 2016 році – 16,29 %, у 2018 – 11,48 %). Також у 2018 році спостерігається тенденція щодо збільшення видатків на житлово-комунальне господарство – 15,67 % у структурі видатків. Таким чином, аналізуючи видаткову частину, можна сказати про соціальний характер спрямування видатків бюджету Харківської області.

6. Комплексна оцінка фінансової стійкості фінансових ресурсів регіону Харківської області дала змогу зробити висновок, що його не можна вважати фінансово стійким, що зумовлено значною часткою трансфертів у доходах фінансових ресурсів регіону. Тому основними завданнями для забезпечення фінансової стійкості фінансових ресурсів регіону є ефективне використання бюджетного потенціалу території та приведення до відповідності дохідної бази фінансових ресурсів регіону її видатковій складовій.

7. Побудована модель процесу формування фінансових ресурсів регіону з урахуванням всіх підпроцесів як єдиної системи. Декомпозиції кожного підпроцесу включають в себе логічну послідовність дій органів місцевого самоврядування в процесі формування фінансових ресурсів регіону, що сприяє скороченню витрат часу на виконання функціональних завдань та підвищенню якості прийняття рішень при формування фінансових ресурсів регіону.

8. Застосування методу економіко-математичного моделювання, а саме побудова кореляційно регресійної моделі, дозволило визначити залежність об'єму власних доходів бюджету Харківської області від таких факторів

як: доходи населення на 1 особу по області, чисельність населення області, середня заробітна плата по області, кількість суб'єктів підприємницької діяльності по області. Також за допомогою цієї моделі було спрогнозовано власні доходи фінансових ресурсів регіону Харківської області на 2018 рік в розмірі 26286,3 тис грн, що, враховуючи динаміку збільшення цього показника у попередніх періодах та адекватність розрахованої моделі, є цілком реальним.

9. Внаслідок аналізу сучасного стану формування фінансових ресурсів регіону були виявлені основні проблеми їх використання, а саме: надмірна централізація бюджетних коштів, недосконала система міжбюджетних відносин, недостатність власних доходів фінансових ресурсів регіону для фінансування делегованих повноважень, незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів, незацікавленість органів місцевого самоврядування у нарощуванні доходів, залежність фінансових ресурсів регіону від субвенцій інвестиційного характеру. Також було запропоновано шляхи їх вирішення, які включають в себе наступні пропозиції: удосконалити систему стратегічного бюджетного планування та фінансового вирівнювання; внести зміни до законодавства, що регулює процеси місцевого самоврядування у частині чіткого розмежування повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і їх фінансово-економічного забезпечення; посилити зацікавленість місцевих органів влади у розширенні та виконанні доходної частини фінансових ресурсів регіону шляхом закріплення за ними на довгостроковій основі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

1. Богула С.П. Менеджмент в органах державної влади / С.П. Богула, А.А. Деркачова, І.М. Ліхоман // Вісник студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства: збірник наукових праць. – Харків:ХНТУСГ, 2019. – Вип. 2. – с.9-12.

2. Богула С.П., Інтеграційні процеси України та їх swot-аналіз / С.П. Богула, І.М. Ліхоман // Матеріали II Всеукраїнської конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки» (м. Полтава, 4 грудня 2019р.) – Полтава, 2019.

АНОТАЦІЯ

Богула С.П. «Джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів регіону»

Дана робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій розкрито теоретичні та практичні засади формування фінансових ресурсів регіону, а також вказані напрямки вирішення проблемних питань щодо формування та використання фінансових ресурсів регіону.

Дипломна робота має практичну значимість, що полягає в тому, що всі висновки, пропозиції та рекомендації можна використати для вдосконалення діючої системи формування фінансових ресурсів регіону.

Ключові слова: фінансові ресурси регіону, формування фінансових ресурсів регіону, використання фінансових ресурсів регіону, фінансова стійкість ресурсів регіону.

SUMMARY

Bogula S.P. «Sources of formation and directions of use of financial resources of the region»

This work is a self-performed scientific work, which discloses the theoretical and practical principles of formation of financial resources of the region, as well as the directions of solving problematic issues regarding the formation and use of financial resources of the region.

The diploma thesis is of practical importance, which is that all conclusions, suggestions and recommendations can be used to improve the existing system of formation of financial resources of the region.

Key words: financial resources of the region, formation of financial resources of the region, use of financial resources of the region, financial stability of the resources of the region.

Комп'ютерний набір і верстка
С.П. Богула

Підп. до друку __.__.2019. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк
офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.
Замовлення № __

—

Надруковано в КП «Міська друкарня»
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК № 3613 від 29.10.2009р.